

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povețe, și răspunsuri la întrebări, despre formarea și conducerea
tovărășilor și însoțirilor economice,
cu sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și cu îndrumări pentru valorizarea produselor economice.

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

Apare în 1, 10 și 20 a fiecărei luni.

Ca adaus la „LIBERTATEA“

Anul II.

ORĂȘTIE, 1 Ianuarie v. 1907.

Nr. 2.

In anul al doilea.

Insufletirea și dorul de a munci și noi, ca să ajutăm poporului nostru să apuce mai ușor pe calea înaintării economice — ne-a îmbărbătat să ridicăm steagul tovarășilor prin modesta noastră „Tovărășie“.

Încercările, ce s'au făcut în cei din urmă 10—15 ani de a alcătui tovarășii pentru sprijinirea comerțului și industriei — n'au cam izbutit. Neizbinda aceasta ne-a îngreunat și nouă munca, pentru-că, mai ales la început aproape toți, ne privia lucrul nostru cu neîncredere și ca o cobe rea ne sună în urechi glasul neîncredătorilor: „S'au mai făcut încercări cu tovarășii, dar' ne-am ales numai cu pagube și cu rușine. Zădarnică ar fi orice încercare“.

Dar' dorul de muncă, dacă e curat, cum al nostru este, cu cât înlățește pedeci mai mari, cu atât să îndrăgește mai mult și să ni-zuește spre: înainte!

Am muncit fără preget, am căzut pentru un moment, dar' iar' ne-am ridicat și dacă am văzut că singuri nu putem străbate cu sorți de izbândă, ne-am întovărășit, ca și prin fapta asta să dovedim celor neîncredători, că ce nu poate unul, pot mai mulți: ce nu poate o „Tovărășie“, poate o „Libertate“ și o „Tovărășie“.

Am uitat greutatea anului întâi, am uitat oboseala muncii, am uitat perderile de bani, ce le-am avut. Am uitat tot ce ne trămură inima de durere și îngrijorare — și acum trecem veseli în anul al doilea din viața „Tovărășiei“ noastre.

Peste pragul anului ducem numai insufletirea și dorul de muncă. Ducem amintirea a câtorva încurajeri, a câtorva isbinde răslețe și ascunse prin câteva sate de-ale noastre și prin câte-va proiecte și lucrări pornite de curind. Pentru anul întâiu noi ne mulțumim și cu atât.

În anul al doilea pornim încunajurați de încrederea publicului ce ne-a putut pătrunde gândul și rostul muncii noastre.

Pornim cu dragostea de muncă și mai silitoare și vom înainta tot pe aceeași cale, folosindu-ne tot de aceleași mijloace de a împretini, mai ales satele noastre, cu rostul muncii rinduite, cu trebuința organizării pe toată linia — prin tovarășii sătești și pentru sate, ca să avem cetățui puternice în contra sărăciei și pentru bunăstarea economică.

Ni-s'a spus — credem numai din nepătrunderea lucrurilor — că înainte de a îndemna la formarea de tovarășii, trebuie să învățăm poporul cum să-și lucreze pământul, cum să-și crească vitele, cum să-și al-

toiască viile, cum să-și poarte meseriile și negoțul?

Răspundem: prin tovarășii. Căci fiecare tovarășie ne este o școală, fiecare tovarășie ne încheagă în dragoste, în dorul de a ne ajuta împrunutat, de a ne învăța unii pe alții. Avind tovarășii, vom avea cărți și gazete de tot felul, vom avea sfatul nemijlocit al acelora, care după vrednicia muncii și nu după înălțimea slujbei, îi vom avea de conducători. Prin tovarășii vom putea să ne folosim de uneltele și mijloacele cele mai bune și mai desăvârșite pentru lucrarea pământului, pentru creșterea viteilor, pentru purtarea meseriilor și pentru învârtirea negoțului.

Și apoi noi, când îndemnăm la formarea de tovarășii, nu întrelăsăm să spunem, că neizbinda încercărilor „consumurilor“ mai ales a izvorit din greșala ce s'a făcut, de a să alcătui mai întâi la orașe însoțiri, care în lipsa unui sprijin venit dela organizme sănătoase de pe sate, s'au văzut izolate și fără nici o proptă în vârtejul concurenței dușmănoase dela orașe.

La sate e puterea și sucful de traiu al poporului nostru. Pe sate trebuie să începem noi alcătuirile — pe care apoi cu vremea le putem închege și întări prin centrale, făcute la orașe. Aceste centrale apoi de sigur nu vor avea soarta încercărilor de până acum, căci vor avea proptele lor sănătoase în tovarășii dela sate, vor avea rostul lor de a fi.

Când nizuim ca să împretinim poporul nostru cu tovarășii, ne dăm sama de faptul, că numai pătrunderea vieții economice, în toate arăturile sale, ne poate însufleți pentru o organizație economică — prin tovarășii.

D'aceea, ca și în trecut și în anul ce-l începem, pe lângă îndrumările, ce le vom da la alcătuirea tovarășiiilor pentru asigurarea vitelor, pentru arindări, cumpărări și partelări de pământ, pentru cumpărarea și vânzarea de bucate, poame, mărfuri de tot soiul, pentru creșterea și valorizarea de vite, galițe, oue, lapte etc. pentru producerea și vânzarea mărfurilor industriașilor și meșteșugarilor noștri, pentru tovarășii de consum (bolte), de credit și altele și altele, — vom nizu să dăm informații și sfaturi despre lucrurile atingătoare de agricultură, industrie și negoț și peste tot de ce să ține de viața economică și socială. Pentru-că suntem convinși că numai atunci ne vom ști și ne vom putea organiza, când vom cunoaște cât de cât viața internă (lăuntrică) a luptei pentru traiu, a modului ca: „cu mijloace cât să poate de puține să cîștigăm cât să poate de mult“, modru din care să răsfrînge întreagă știința economiei naționale.

Pentru înlesnirea și săvîrșirea încordatei munci, ca să apropiem

tot mai mult ținta ce ne-am luat — Vă cerem sprijinul prețios, acum când cu nădejdi și însuflețire curată intrăm în al doilea an de muncă cinstită, ce o săvîrșim prin foaia noastră „Tovărășia“.

Și așa: An-nou cu bine!

Vasile C. Osvadă.

Cari tovarășii sătești să pot face mai în grabă și-'s mai de lipsă?

La întrebarea asta, pusă nouă din mai multe părți dela cetitori de prin comune, răspundem următoarele:

Nu să poate hotări înainte, ca lege nestrămutată, că dintre însoțirile sătești cari ar fi mai grabnice și mai de folos poporului nostru, pentru-că nici trebuințele poporului nostru nu sunt peste tot locul aceleas, — ici are nevoie de un fel de tovarășie, colo de alta; în un sat ar fi mai de lipsă o însoțire de credit (băncuță sătească), în altul una de negoț ori de valorizare, în al treilea una pentru procurarea de mașini agricole, — și așa mai departe.

Totuși, după cât cunoaștem noi trebuințele poporului nostru, apoi pe cele mai multe locuri, noi credem, că ar fi mai ușor de înființat și mai ușor de a încredința pe tot poporul despre folosul întovărășirilor: *însoțirile mici pentru procurarea (aducerea, cumpărarea) de mașini agricole.*

Iacă de ce:

Ori-cît să ține fiecare plugar român de mîndru pe aceea, că el știe lucra bine-bine pământul, „că doar' din moși strămoși cu alta nu ne batem capul, decît cu plugăritul“, — totuși despre multe lucruri dovedite de știința economică, ca fiind foarte-foarte bune, — plugarul român nu prea are cunoștință, sau și dacă a auzit de ele, nu le-a cercat, nu le-a probat, și așa nu le-a gustat nici când folosul.

Răsună țara dela o margine la alta de plînsorile celor ce au moșii, că pe zi ce merge e tot mai mare lipsa de lucrători, lipsă care aduce după sine scumpirea peste măsură a lucrătorilor, așa că, zic economii, acuși nu să mai plătește să lucrezi moșia, că-'s mai mari cheltuelile ca venitele din ro-

dul ei. Numai aceluia i-să plătește, care și-o lucrează însuși și cu membri familiei sale!

Prin satele noastre românești, mai ales prin cele muntoase, lipsa asta azi încă nu e așa de arzătoare, dar' de sigur nu va trece multă vreme, până când va fi și pe la noi așa!

Impotriva acestui rău, n'ai decît o singură scăpare: introducerea *mașinilor* la lucrarea pământului. Aceea cu ce își bat capul cîțiva bogățani de prin Ungaria, ca să aducă Chinezi, ziși „culii“ — asta e un lucru greu și din care n'o fi nimic.

Mașinile agricole (pentru lucrarea pământului) vor fi singura mîntuire. Cu un cal-doi, ce trag o mașină cîrmuită de un om, te ajuturi și ai apoi spor cît după zece lucrători. Așa apoi poți să plătești bine, cum cere, pe acest unul, căci totuși numai o gură mîncă, numai o plată are. Și și el are mai bine și și ție, gazdei, îți rămîne mai bine! Numai pe calea această să va deslega primejdia ce spărie azi lumea agricultorilor de lipsa de lucrători.

Dar', cum s'a mai zis în „Tovărășia“, mașinile de-'s bune și spornice, sunt și scumpe! Economii noștri, mărunței mai toți, n'au prindere a le cumpăra singuratici.

Acî apoi vine folosul sfatului nostru: să se întovărășească 4—5 ori 10 gazde la olaltă și să-și iee mașina ori mașinile de lipsă, căci așa le vor putea cumpăra fără nici o greutate. Tovărășie de aceasta ocazională o îngheabă prin un simplu contract ei între ei, în care spun cîți tovarășii sunt, cu ce scop s'au întovărășit, cît a pus unul fie-care, felul sau șirul în care să folosească mașina, și apoi o aduc.

Noi am da sfat economilor noștri, ca începutul să-l facă peste tot locul aducîndu-și 5—6 înși ori și 10 înși, o *mașină de sămănat*. Și iaca de ce aflăm de bine să se facă începutul cu această mașină:

Poporul nostru samănă grîul mai tot cu mîna, peste brezdele arate. Peste stratul de sămîntă vin apoi boii cu ale lor picioare și dinții grapei, și cîtă sămîntă cade sub unghiile lor

și sub brușii răsturnați, toată o apasă mult prea afund în pământ, încît deși acele fire încolțesc, fiind prea afund așezate, nu au putere să răsără. Căci colțul de grîu, până să iasă la lumină să capete hrană din aer prin vîrfuțul său, moare în pământ, căci i-sa gătat hrana ce i-a putut-o da boaba de grîu din care s'a născut. Așa că în acest fel colțișorii din mii și mii de boabe de grîu pier. De aceea Românul e silit să arunce pe jugărul de pământ 8 ferdele de grîu, ca să fie de unde să piară cam jumătate de sămînță, călcată de vite și pe sub bruși, și totuși să rămînă și de răsărit pe cît e de lipsă. Căci de răsărit nu răsare și crește, decît acel grîu care a fost coperit de un strat de țărînă de un deget de gros. Ce a ajuns mai adînc, acolo să potoape în sînul pămîntului.

Ce face mașina de sămănat? Ea merge peste arătură numai după-ce ai grăpat, și, pe locul oblit, sloboade prin scorurelele ei anume întocmite, grăunțele în niște șanțulețe, numai atita de adînci, cît suferă firul de grîu pentru-ca colțul lui să poată ieși din pământ la aer, și de aci să crească apoi mai departe, hrînindu-să și prin foi. Și fiindcă ea pune firele numai cît trebuie de adînc și după ea nu mai vin peste sămînță nici un fel de picioare ori roate să le apese în adîncime, mașina nici nu are lipsă să pună mai multă sămînță pe loc, decîtă trebuie. Omul cu mîna trebuie să arunce așa de multă, ca și după-ce aproape jumătate cade în gropile copitelor și a roatelor, tot să fie destulă de răsărit, pe cînd mașina toată acea sămînță o cruță!

Și cruță mult! Știți cît? **Cel puțin 3 ferdele la tot jugărul!** Dacă cu mîna ai aruncat pe jugăr 8 ferdele, cu mașina e mult, chiar prea mult, dacă pui 5 ferdele! Economii practici pun numai 4, mult 4 și jumătate, căci atît e de ajuns!

Acum socotiți folosul: Dacă cei 6 tovarăși ce au cumpărat mașina, sunt economi ce samănă numai cîte 8 jugăre cu grîu, laolaltă 48 jugăre, ei au cruțat într'o singură sămănatură 144 ferdele de grîu, grîu de sămînță, care e cel puțin 3 cor. ferdela mare, — au cruțat dară pe puțin socotit (numai 3 ferdele de jugăr și numai cu 3 cor. grîul) 432 coroane! Adecă aproape prețul întreg al mașinei, și-l scot într'un singur an, prin cruțarea la sămînță! Dar' să zicem că în doi ani își scot banii din mașină, și e destul. Iar' de aci încolo cruță numai cei 6 gazde cele 400 cor.!

Mai pot da mașina și altora pe plată.

Iacă o mașină de neprețuit, care singură vrednicește să se facă pentru ea tovarășii între economii noștri.

Cînd apoi vor vedea de cît folos le e asta una, suntem siguri că vor merge mai departe, procurîndu-și și alte mașini economice, la fel de folositoare, despre cari încă va fi vorbă pe rînd în „Tovărășia“.

Cei-ce vreau să știe prețurile acurate a mașinilor economice, să ne scrie nouă, căci „Reuniunea Economică din Orăștie“, are învoială cu fabricele, de îi dă mașinile mai ieftine, ca la alți cumpărători singuratici, și Reuniunea aceasta procură ori-cui mașinile de lipsă, cu prețul scăzut cu care ei i-să dau. Și-i merg omului de-a dreptul acasă.

Faceți dar' pe sate cele dinții tovarășii pentru procurarea de mașini economice, și veți vedea ce folos mare vor avea membrii lor!

În numărul viitor vom da pilde vii despre foloasele ajunse în sate românești prin mașini agricole, cumpărate prin tovarășii.

Asigurarea obligătoare.

Una din cele mai mari binefaceri pentru ori-care om, fie el dintre orășeni, fie dintre săteni, este asigurarea, atît asigurarea lui contra focului, cît și asigurarea unei sume oarecare de bani pe sama familiei, la moartea capului familiei.

Plătește omul pe rînd și ca pe nesimțite oarecari sume, după puterea lui, și prin asigurarea contra pagubei prin foc, e păzît de marea nenorocire de-a să putea vedea într'o zi sărac nap și silit a lua bățul de cerșitor, ca să ceară mila lumii, spre a-și putea rezidi casa și celelalte edificii ce i-le-a prefăcut în cenușe cutare foc năpraznic. Mai scoate el ce scoate prin cerșit, dar' puțin. Cei mai mulți sunt viața întreagă nenorociți dacă au ars odată. Cel asigurat contra pagubei de foc, nu să teme de asta, căci banca de asigurare îi plătește paguba și el în o lună două își vede casele și șurile de nou înălțate, aproape totdeauna mai frumoase decum au fost!

Cel asigurat pe viață, plătește rînd pe rînd, 2—3 floreni pe an, pentru o sută de floreni și cînd moare, — ori-cînd ar urma moartea după-ce el are contractul la mîna, — banca dă familiei lui atitea sute de floreni, pe cît s'a fost asigurat.

Și familia nu simte așa de cumplit perderea tatălui ori mamei, căci din banii primiți dela asigurare își plătește și datoriile ce le făcuse cu doctorii și apoteca în vremea boalei, și cheltuelile de înmormîntare, și-i mai și rămîne ceva, adeseori sume frumoase.

Atîta sunt lucrurile astea de firești, încît la popoarele tare înaintate în învățătură, ca bunăoară la Francezi și Englezi, nu mai găsești nici un țăran, care să nu fie asigurat contra focului, ba nici de aceia care să nu aibă o asigurare pe viață!

Pe la noi lumea e încă tare, tare înapoiată și în privința asta. La noi numai orășenii să asigure și de foc și pe viață, iar pe sate din o sută case, de-s asigurate 10—20, 80 nu, iar asigurări de viață nici de veste în popor. Doar' preotul și învățătorul!

Băncile de asigurare, ca să înainteze acest lucru și în țară la noi, trimit agenți călători pe orașe și pe sate, să umble din casă în casă să îndemne pe oameni a-și face lor bine asigurîndu-să, dar' toată lumea îi ia drept niște vagabunzi, ce își doresc numai cîștigul lor.

E adevărat, că între agenții de felul acesta, sunt mulți și nevrednici. Tocmai ca să nu fie nime înșelat, înainte de a face asigurări, să întrebe pe preotul ori învățătorul ori să ne întrebe pe noi, — căci prin foaie le vom da toate îndrumările.

În Anglia de pildă așa de mare e deosebirea lumii în a pricepe asigurările, față de noi, că acolo nici o bancă de asigurare nu ține nici un singur agent călător și umblător după asigurări, ci deschide numai cancelaria sa în orașul cutare pentru ținutul cutare, — și poporul să duce el de bunăvoe la cancelarie, mînat de știința lui că sieși își face bine, și să asigure și șă și șă! Englezii să miră că pe aici băncile trebuie să țină agenți, și că lumea e așa de înapoiată, că trebuie să o aduci aproape cu sila la binefăcătoarele asigurări!

Oamenii învățați înțeleg și în țările noastre binefacerile asigurărilor, de aceea nici nu vei găsi pe unul care să nu-și aibă asigurate casele și lucrurile de prin ele toate, apoi asigurare pe viață, — dar' în grosul poporului ele străbat anevoe de tot.

În dieta provincială a Austriei, mai mulți deputați, încredințați despre acest lucru bun, prin care vreau să facă poporului lor binele și cu sila: vreau să introducă prin lege asigurarea obligătoare pentru toți locuitorii

țării. În scopul acesta au pro-vocat pe guvern să pregătească cît mai curînd un plan de lege pentru asigurarea generală a poporului.

Nu cunoaștem pîn'acum amănuntele acelei legi, e vădit însă, că ea va pune pe tot omul o dare, ușor de purtat, în schimbul căreia la caz de foc are să i-să plătească toată paguba, iar' la cazul morții capului de familie, familia să capete suma cutare, de pildă 500 cor., ori 1000 ori mai mult, cu care să fie ajutată și nu lăsată la-crimilor desnădăjduite, ca de cele mai multe-ori azi.

Noi scoatem la iveală acest lucru, întii pentru-ca să vadă din el poporul nostru, cît de nedrept prețuește el multe lucruri de folos lui, cum sunt și asigurările, care la noi nu-s răs-pîndite mai deloc; — a doua: ca să se vadă cum pe aiurea guvernele au adevărată grijă de popor, și îi fac binele chiar și cu sila, pe cînd în biata noastră țară, și cînd noi de noi vrem să ne facem cîte un așezămînt folositor, — bunul guvern ne oprește. Ca pilde triste am putea arăta, că mai multe comune din jurul Orăștiei, au vrut să-și întemeieze Reuniuni de înmormîntare (un fel de asigurare și asta pentru familie la caz de moarte) și au înaintat ministeriului spre întărire Statutele tocmai pe tocmai ca cele ale Reuniunii dela Orăștie, Deva și Sibiiu, — și pentru ei ministrul n'a vrut să mai întărească aceleași statute, care altunde le-a întărit! Iaca poporul nostru vrea, el de el, să se ajutare pentru zile de năcaz, și guvernul îl oprește!...

Dar' stăruim mai ales asupra acestei cumînți porniri din dieta provincială a Austriei, pentru-că și ea e o dovadă din cele mai vii, ce să poate face prin întovărășire! Minuni să fac. Cu bani puținei, dați de mii și mii de inși, să dau ajutoare mari, de mii și zeci de mii, la acei soți din întovărășire pe care i-a ajuns lipsa cutare ori cutare, pentru preîntîmpinarea căreia tovarășia s'a alcătuit. Ce nici cum nu s'ar putea ajunge, ca tu, din cîteva coroane puse de-oparte an de an, să-ți poți coperi paguba de foc ce te-a pîrjolit făcîndu-ți pagubă de mii de coroane, ori ca la moartea ori-cînd urmată, familia ta să capete un ajutor de 500—1000 coroane, ori și mai bine, — asta prin întovărășirea a mii și zeci de mii între sine, să poate ușor! Ba rămîn încă și frumoase fonduri cruțate!

Iaca pentru ce credința noastră tare este, că cel mai mare

bine îl dorim poporului nostru atunci, când îi propovăduim învătătura întovărășirii, care vedem că pe aiurea (ba și la noi în puținele așezăminte ce avem), a făcut și face minuni, și oamenii cumiți împing poporul spre întovărășirea puterilor sale între sine, aceasta fiind pirghia cea mai sigură, cu care să poate ajuta într-un altăre în bunăstare.

Loteria de clase.

Când s'a șters ademenitoarea loterie mică, cea cu „ambo și terno“, să credea că locuitorii țării vor scăpa pentru totdeauna de un jaf făcut sub scutul legilor și în ziua mare.

Ne-am înșelat însă amar. Căci în locul jafului mic, a venit jaful mare, și azi lezne crezătorii și flămânzii după avere fără trudă, sunt și mai rău ciupiți prin așa numita „loteria de clase“.

Înainte cu 9 ani, fiind ministru de finanțe pe atunci Lukács László, s'a alcătuit societatea privilegiată de stat pentru loteria de clase, cu un capital social de 3 milioane 600 mii coroane. Societatea a primit dreptul să lucreze (să vîndă lozuri) vreme de 20 ani, obligată fiind să plătească statului în fiecare an o arîndă de cel puțin 2 milioane și 400 mii coroane. În schimb însă, toate actele, registrele și chiar lozurile, sunt scutite de ori-ce taxe de timbre și de darea de cîștig. Societatea e apoi îndreptățită ca să detragă din fiecare cîștig cîte 20% sub cuvînt de a-și acoperi spesele.

Ca să se vadă cu cîștig lucră societatea de loterie, amintim, că în cei 8 ani încheiați, societatea și-a făurit un fond de rezervă de 2 milioane 589 mii 46 coroane — adică aproape cît și capitalul de mare.

Să nu să uite însă, că an de an au împărțit după acțiunile fericiților acționari dividende (camete) de 15—25%!

În socotelile anului trecut găsim, că venitul curat, rămas după detragerea tuturor speselor a fost de 1 milion 449 mii 317 coroane, adică 40% după capitalul social.

Adăugînd însă la acest venit și arînda plătită statului (care în urma urmelor a fost tot venitul loteriei) în sumă de 2 milioane 662 mii cor. — aflăm, că venitul întreg a acestei societăți cu un capital de 3 milioane 600 mii cor., într'un singur an a fost de 4 milioane 111 mii 317 coroane. A lucrat deci societatea cu cîștig de peste 100 la 100!

Cînd știm acestea, cine va mai fi atît de copilăros, în judecată să-și arunce banii cîștigați cu multă sudoare, — ca să cîștige mai mult? Dacă societății îi rămîn foloase atît de mari — de unde va mai putea da și cîștiguri mari? Doar' pentru fiecare loz numai odată să plătește!

Dar' nu numai aceasta e nenorocirea legată de loteria de stat. Speculanții, care iau asupra lor vînzările de lozuri, pentru-ca să poată face geșefturi, umplu foile cu fel și fel de anunțuri care de care mai

atrăgătoare. Ba umplu orașele și satele cu scrisori peste scrisori, trimise la toți cărora le pot afla numele. În aceste anunțuri și scrisori apoi spun minciuni peste minciuni, fac făgăduieli nebune și de cele mai multe-ori li-să și izbîndește să apuce în ghiare jertfe nevinovate.

Dorul de a să îmbogăți în grabă și fără multă trudă, s'a făcut la mulți o curată boală. Nu mai lucră, nu să mai încrede în cîștigul puțin și cîștit. Căci îi stă capul tot la „cîștigul principal!“. Ba știu oameni, care toată ziua nu lucră altceva, decît fac la planuri și la socoteli, cum o să împartă cîștigul — de un milion. Căci joară fiecare că acum el îl cîștigă!

Boala asta, ori-cît s'ar crede că e vrednică de rîs, ea tormează o mare primejdie. Căci prin boala cîștigului de loterie, s'au scos din lucrul sîrguincios o sumedenie de oameni. Încetul cu încetul munca cîștită și obositoare e înlocuită cu speculația mișelească a cîștigării de averi — pe cale scurtă.

Cu bună samă va veni timpul, cînd și cei chemați, cei din fruntea statului, vor vedea mai lămurit primejdia și vor pune capăt acestui jaf de lumea nouă.

Și până atunci însă, ai noștri să nu uite, că cea mai bună loterie e munca cîștită, care adună bani albi pentru zile negre.

Să lăsăm să cîștige la loterie — cei ce n'au ce pierde!

Reuniunea de agricultură din comitatul Sibiiului.

I.

O dovadă a puterii și a roadelor, ce să pot ajunge prin întovărășire, și la noi Români din Ungaria — ne-o slujește raportul ce-l publică „Reuniunea română de agricultură din comitatul Sibiiului“ — despre activitatea și rezultatele ajunse de această reuniune până la sfîrșitul anului 1905.

Cu o muncă, ce o fac abia cîțiva bărbați, ce stau în fruntea acestei Reuniuni, să ajung an de an rezultate bogate, și mai ales să întăresc din an în an temelile unei dezvoltări economice sănătoase, ce dă naștere unei organizații, la noi azi de model, vrednică de urmat.

Mai presus de toate, „Reuniunea de agricultură din com. Sibiiului“ ne dovedește, că cu o muncă stăruitoare, satele noastre pot fi înzestrate cu tovarășii folositoare, pe urmele cărora viața economică să întărește neasemănat.

Ca să putem cumpăni bogatele rezultate ajunse de Reuniune, și numai pe calea tovarășilor spunem, că în întreg comitatul Sibiiului, în care după statute poate să lucre Reuniunea, sunt peste tot 86 sate și 2 orașe. Dintre aceste, în 67 sate și 1 oraș majoritatea locuitorilor sunt Români.

Pentru aceste 68 localități, Reuniunea a înleznit înființarea alor 7 tovarășii agricole, 12 însoțiri de credit sistem Raif-

feisen, o școală practică de economie în Săliște și pe cale sunt a să alcătui tovarășii de oieri.

Aproape dar' tot pe cîte 3 sate revine cîte o alcătuire de a Reuniunii. Pe lângă alcătuirile amintite însă, aproape în fiecare comună s'a format, în urma sfaturilor primite dela Reuniune, fie cîte o tovarășie ocazională pentru cumpărarea de mașini agricole, fie cîte o grupare economică pentru alte scopuri folositoare.

Numărul membrilor Reuniunii cu sfîrșitul anului trecut era de 794.

Averea Reuniunii a fost de 19 mii 954 coroane 20 fileri; iar venitele anuale (din taxe, camete și ajutoare) de 2542 coroane.

Pentru ajungerea scopurilor propuse și pentru ajutorarea și sfătuirea nemijlocită a membrilor, Reuniunea și în anul 1905 a arangiat o întrunire agricolă în comuna Dobârca, apoi o expoziție de vite de prăsilă în comuna Veștem. A arangiat apoi prelegeri practice pentru cultura și altoirea pomilor; a arangiat în Săliște un curs de altoit pomii și a arangiat în Mercurea a 4-a expoziție de poame și struguri.

Cultura nutrețelor măestrite a sprijinit-o prin publicații cu îndrumări și sfaturi potrivite, — trimițînd pe spesele Reuniunii un învățător, să asculte la cursul de vienerit din Aiud.

Tot în raportul din vorbă, găsim și socotelile albumurilor artistice de cusături și țesături, întocmite de Reuniune. Din aceste socoteli să vede, că pentru aceste albumuri s'au cheltuit peste tot 27 mii 429 coroane 43 fil., față de care tot prin albumuri s'au încasat 24 mii 194 coroane 95 fil., — rămînuînd astfel Reuniunea în pagubă cu 3 mii 234 coroane 48 fil.

Aseastă pagubă e numai la vedere, căci Reuniunea s'a ales cu album original și cu 7 reproduceri precum și cu mai multe păpuși, unelte și materii.

De-altcum și în felul acesta paguba aceasta nu e de înțeles, mai ales atunci, cînd să știe că pe urmele acestor albumuri, s'a făcut o mîndră colecție, care s'a vîndut nu de mult cu mii de coroane.

În fruntea acestei Reuniuni stă azi dl Pantaleon Lucuța, căpitan în penziune și cassar conzistorial în Sibiu, avînd ca mîna dreaptă în toate lucrările Reuniunii pe neobositul secretar dl Victor Tordășianu și un comitet de 13 membrii.

După-ce noi cel mai mare rezultat îl găsim ajuns prin Tovărășii agricole și Însoțirile de credit, pe care Reuniunea le-a înființat pe satele din comitat, în numărul viitor vom da

în întregime partea aceea din raport, care ne spune starea acestor așezăminte.

Roata vremii.

— Spicuri și ocoșeli. —

În primejdie să cunoaște prietenul bun — zice o vorbă bătrînă și înțeleaptă. Noi, moderni, cum ne-a siluit vremea, zicem: La praznice mari să cunoșc — gazetarii. Căci s'a luat năravul, ca la praznic să se întrecă mai ales astfel de condeie, care în zile de lucru dorm somnul ambițiilor potolite.

Am răsfoit numerii de Crăciun alor vre-o 10—12 gazete românești. Aproape toate foarte bogate, în... hîrtie și tipar. Bucuria tipografilor. Aproape peste tot numai articoli, numai literatură pomadioasă, bine îngrijită, cu multă muncă rotunzite. Și aproape sub fiecare scris cîte un nume — mai ales de-ale frunțașilor condeiului, care nu mai țîn să scrie, doar' la praznice, ca să-și mai înprospăteze laurii ofiliți, pe care i-au cîștigat în vremuri mai bune.

Aproape fiecare articol aruncă »în piață« o sumă, sau cel puțin o singură idee mare, foarte mare. Trece însă praznicul. Ilustrul de parade și-a făcut datorința. Tace — să înțelege alintat pe laurii închipuiți. Nici prin minte nu-i trece să muncească pentru întruparea marelui idei, a frumoasei idei, ce i-a asigurat o glorie de praznic.

Cum am zice unei astfel de »activități«, ca să nu-i zicem contra-bandă gazetărească? Și ca să nu să facă vinovați de această învinulire nu găsec de bine »praznicarii« noștri să muncească la gazete și în zile de lucru — ca să le aibă și publicul folosul?!

*

Treaba cu emigrările românilor în America și România a ajuns să fie cal de bătaie pentru o largă discuție. Mai nou o scarmănă un »Amar« în »Unirea« din Blaj. Și între altele să plînge, că emigrații reînțorși sunt mai umblați și mai iscusiți și decît popa și decît dascălul. Și nu-i mai ascultă. Rău fac cei reînțorși, că nu ascultă de popa și de dascălul. Dar' nouă ni-să pare, că mai rău e, că nici popa nici dascălul nu să nizuește să aibă atîtea cunoștințe, ca să nu trebuie să se recunoască aceea, că și un emigrat, de altfel țaran simplu și numai cu umblarea prin țări streine, poate ajunge mai iscusiți și mai »umblat« ca popa și ca dascălul...»

Să nu fie cu supărare, dar' trebuie să spunem că în afară de prea puține excepțiuni, preoții și învățătorii noștri ajunși în greul vieții, nu mai țîn rost cu lumea cărților și a gazetelor.

Cînd în casele preoților și a învățătorilor noștri s'ar ceti mai mult și mai bine, credem că și în casele țaranilor ar intra mai multe sfaturi, mai multă alipire față de conducătorii lor. Și s'ar împuțina procesele și s'ar mai alunga sârăcia și mai puține ar fi tragerile pe sfoară, făcute pe socoteala țaranilor noștri. Cu multă durere scriem aceste rînduri — dar' e timpul să nu mai tot toastăm înflorilat.

ȘTIRI

Anul 1906 și pentru însoțiri a fost un an bogat. În toată țara s'au alcătuit în anul încheiat 539 tovărășii nouă, între care 293 de credit 205 de consum (bolte) și 41 de lăptărit.

În cei din urmă 10 ani peste tot s'au alcătuit în Ungaria 5063 însoțiri!

În fața acestei vești bune, noi Români trebuie să ne măchăm, când știm că dintre toate aceste însoțiri nici 10 nu sunt românești ori cel puțin pentru Români! De ce nu ne așternem odată și noi pe lucru?

La Reuniunea meseriașilor din Blaj s'au început un șir de prelegeri, prin care iubitorii de înaintarea clasei noastre de mijloc, dau tinerilor meseriași bune învățături despre lucruri trebuincioase și instructive. Mai nou a ținut prelegere profesorul Aron Deac.

Bancă nouă populară e vorba să se înființeze în Caransebeș, cu sprijinul bărbatilor din jurul consistorului gr. or. În Caransebeș de altfel este deja o bancă românească.

— În Beiuș asemenea s'au pornit lucrările pentru alcătuirea unei bănci românești.

În Timișoara s'a înființat o bancă pentru arendarea și parțelarea de pământ cu un capital de un milion coroane. Banca va cumpăra, va vinde, va arenda și parțela pământuri în Bănat. Director al băncii au ales pe Carol Krauszhaar.

Nu găsec băncile noastre din acel ținut că a sosit vremea să se gîndească și ele la astfel de afaceri? Ori nu să găsește nime cine să adune pe săteni d'acolo baremi în tovărășii ocazionale — să le facă îndemină în trebile de pământ?

Prelegeri pentru popor să țin la Seliște în fie-care Duminecă. La cea dintîi prelegere Dl protopop Stroia a vorbit despre starea economică a comunei Seliște și despre asigurarea vitelor, dînd bune povețe oamenilor de acolo.

Tovărășii pentru valorizarea poamelor. În urma rînduelii ministrului de agricultură, profesorul școlii de grădinărit din Budapesta, Dr. Stefan György a întocmit statute pentru tovărășii, ce au de scop vinderea cu preț a poamelor. Astfel de statute ori-cine primește în cinste, dacă le cere dela Insoțirea centrală de credit din Budapesta (Orsz. Közp. Hitel szövetkezet). Cereți-le!

Nouă baie de aramă. În hotarul sătului Tămășești, lângă Zam, Nagy Lajos și cu 5 soți, toți din Zam, au descoperit o bogată baie de aramă.

Emigrarea în săptămîna trecută. Săptămîna trecută au sosit în America 2652 emigranți din Un-

ria, și anume: 405 Unguri, 1292 Slovaci, 364 Nemți, 447 Croați și 144 Români. Români emigranți sunt de origine mai cu samă din părțile Ardealului.

Întrebări și răspunsuri.

La locul acesta „Tovărășia” primește dela cetitorii săi întrebări de tot felul și le dă răspunsuri bine întemeiate, privitor la alcătuirea și conducerea tovărășilor, la treburi de dări, din legile comunale, despre prețul bucatelor ori al vitelor colo și colo, și peste tot, la ori-ce fel de întrebare, îndată ce-i putem cîștiga răspuns bun și sigur!

(Înterupem numărul întrebărilor răspuse în foile trecute și începem număr nou în Anul nou).

Întrebarea 1. Rog a-mi răspunde de unde mi-aș putea cîștiga și cu ce preț, pari de vic?

V. R. în M. Ural și I. C. M.-Șali.

Răspuns. Binevoiti a vă adresa la „Tovărășia Agricolă” din Sas-Sebes (Szászsebes), care vă poate lifera. Prețurile vi-le scriu domnii nostri dela acea bancă.

Întrebarea 2. Avem multe năcazuri de cîmp. Eu aș voi să-mi țin singur paza averii mele mai ales că moșia îmi trece pe 2 hotară, și în amîndouă îmi cer plata păzitorilor. Dator is atunci să mai plătesc și la păzitorii satului?

I. M. din V.

Răspuns: Numai proprietari ce au cel puțin 100 de jugăre catăstrale, fie acelea pe hotarul unei ori mai multor comune, își poate ținea păzitorul său propriu, și atunci nu e dator să mai plătească și la cei ai satului. Dar' păzitorul acesta privat, nu are totuși drepturile polițiale ce le dă legea pentru păzitorii satești jurați.

Cel-ce are moșie mai puțină de atîta, apoi ori își pune și păzitor propriu ori nu, e dator a plăti și la păzitorii satului.

De altfel despre toate trebile ce privesc economia și poliția de cîmp, poți căpăta dela noi cartea de lege tradusă românește, trimițînd 40 fil., prețul ei și 5 fil. de postă.

Întrebarea 3. După-ce au auzit și au cetit și le-am arătat eu sătenilor nostri foloasele ce să pot avea din tovărășii, am hotărit, cu toții să ne facem în sat unele, dar' nu știm cum să începem lucrul și pe temeiul cărei legi să facem tovărășia cutare ori cutare. Să facem tovărășii de sine stătătoare ori e bine să intrăm în legătură cu centrala ungară din Pesta?

I. P., învățător în Bedeleu.

Răspuns: Înainte de toate să fiți în curat cu ceea-ce vreți. Căci tovărășii să pot alcătui pentru o mulțime de scopuri, ca de pildă: pentru credit, pentru conzum, pentru vinderea ori cumpărarea în comun (împreună) de bucate, produse, pământuri etc., apoi pentru parțelări, pentru fertul de rachiu și pentru o mulțime de alte scopuri folositoare. Ca să le faceți toate de-a valma, nu vă putem sfătui. D-voastră vă știți mai bine

lipsele. Judecați care lipse vă sunt mai arzătoare și mai ales chibzuiți, care tovărășie ar avea mai multă putere de viață, luați apoi hotărîrea, să alcătuiți pe aceea tovărășie, care mai ușor și mai sigur o puteți susține. Tovărășii pentru asigurarea vitelor, pentru parțelări și luarea în arîndă a pămîntului, pentru fertul vinarsului și altele de felul acesta, puteți alcătui, ca tovărășii ocazionale, întemeiate pe un simplu contract de tovărășie, care nu trebuie dus la tribunal. Pentru credit, conzum, valorizare, magazin, etc., trebuie făcute însoțiri în toată regula, conform sfătuirilor ce le-am dat în răspunsul la întrebarea 4 din Nr. 19 al „Tovărășiei”. Când veți fi hotărîți că pe care însoțire o doriți, să ne scrieți, cum și aceea că ce mijloace aveți, și vă dăm bucurosi îndrumări amănunțite pentru pășirea mai departe.

Întrebarea 4. Ași dori să-mi deschid un magazin de var și nu știu unde să mă adresez pentru îngăduința de vinzare și apoi de unde să-mi aduc var mai lesne. Eu sunt om tinăr cu moșie puțină și cu copii mulți. Și-ași vrea să-i port la școală, dar' modru n'am altul, decit să mă apuc de ceva negoț. Vă rog să mă îndrumați D-voastră.

Sonu M. în B.

Răspuns: Te laudăm că ai dorul nuncii și că pe lingă lucrarea moșiei, vrei să faci și ceva negoț. Așa ar trebui să faci mulți economi de-ai noștri.

Dacă știi că varul trece la D-voastră în comună, să-ți deschizi un magazin de var. Înainte de a-l deschide, să faci o rugare pentru licența industrială („iparigazolvány”) către oficiul de solgăbirăime. Rugarea și-o poate face și preotul ori învățătorul, ori notarul. În rugare să spui cine ești, ce purtare ai (asta să o dovedești cu un testimoniu de purtare morală, „erkölcsi bizonyitvány” dela primărie), și apoi să spui ce negoț vrei să porți, în care casă, pentru care să ceri „iparigazolvány”. Atît trebuie să cuprîndă rugarea, pe care pui timbru (stempel) și plătești taxa prescrisă.

Var bun și ieftin poți comanda dela Ioan Banciu din Seliște (Szelestye, Szeben-megye), căruia să-i scrii românește, că-i Român.

Întrebarea 5. Să-mi răspundeți cum am putea amina ori împedeca comasația ce e să se facă fără voia noastră? Oare e potrivit să ne folosim de cele sfătuite prin Nr. 47 a foii nemțești „Sieb. Landw. Blätter”?

N. Ș. în B.

Răspuns: Sfaturile din foaia nemțească sunt pe deplin potrivite. Să știți însă că toate moșiile comunale, moșiile minorenilor și moșiile tuturor acelorora, care nu sunt de față la pertractare, — să socot între acele moși, ale căror proprietari să învoesc cu comasația. Și e de ajuns, dacă din toate moșiile 1/4 parte sunt de-ale acelorora, care doresc comasația — căci atunci legea rîndue comasația din oficiu. D'aceea să grijiti, ca toți proprietarii să fie de față la pertractare, și dacă nu vă vine bine, să spună acolo pe rînd, cînd vine întrebă tot insul, că nu dorește comasația. Altcum bine să cumpăniți lucrul, căci comasația bine făcută, poate fi și de mare folos economilor, mai ales dacă să face pe sistemul de rotațiune — în trei hotare.

Prețul bucatelor.

Timpul e foarte prielnic sămănaturilor. Șoarecii, în urma frigului s'au mai împuținat. Ingheturile n'au stricat sămănaturile.

În piața de bucate nici acum nu să vede nici o animație. Proprietarii, care și-au ținut bucatele, de teamă că prețurile nu să vor mai îmbunătăți încep să imbie spre cumpărare bucatele. Negustorii însă nu să prea grăbesc cu cumpărările. Mai ales, că nici până azi nu e hotărîta la ministeriu, treaba cu refacțiile (înlesniri la prețul de transport pentru negustorii mari).

Prețurile bucatelor și aci sunt aproape neschimbate — dar' totuși au o tendință spre urcare.

În Budapesta: o majă metrică (100 Kgr). de grîu mijlociu: cor. 14'20—14'60; Cucuruz: cor. 10'—; Săcară: cor. 12'70; Ovăs: cor. 14'80. La bursa pe termin a fost: grîu pro April cor. 14'90, pro Octomvrie cor. 15'40; Cucuruz pro Maiu 1907 cor. 10'20.

În Timișoara o majă metrică: grîu: cor. 13'80; Cucuruz: cor. 9'20; Săcară: cor. 12'—; Ovăs: cor. 14'20.

În Arad o majă metrică: grîu: cor. 13'40; Cucuruz: cor. 8'90; Săcară: cor. 12'—; Ovăs: cor. 14'40.

În M.-Ludoș o măsură de 20 litri: Grîu: cor. 1'90; Cucuruz: cor. 1'30; Săcară: cor. 1'40; Ovăs: cor. 1'10.

În Blaj o măsură de 20 litri: Grîu: cor. 1'90; Cucuruz: cor. 1'20; Săcară: cor. 1'40; Ovăs: cor. 1'20.

În Hunedoara o măsură de 30 litri: Grîu: cor. 3'—; Cucuruz: cor. 2'—; Săcară: cor. 2'40; Ovăs: cor. 1'80.

PREȚUL VITELOR.

Prețul vitelor nu e tocmai regulat, după-ce incassările de dări în toată țara au siluit multe vînzări! Sunt temeri că prețurile nu să vor putea ținea.

Prețul boilor și a juncilor îl dăm pe păreche, a celorlalte vite pe capete. Prețul e cel mijlociu și în coroane.

La tîrgul din	B O I		JUNCI de 2 ani	VACI cu vițal	VIȚĂI de sub vacă	OI	PORCI
	albi	roșii					
Lipova	400—600	450—1000	180—380	180—400	50	24	90
Medias	450—1200	800—1300	260—500	350—500	120	—	—
Alba-Iulia	520—840	680—940	200—600	170—350	50	—	—
Timișoara	700	800	220—450	300—400	60	—	120
Oradea mare	800	800	400—500	320—450	50	14	80